

Sekáči předvedli svoje umění

(Dokončení ze str. 1)

Připomněl, že za vznikem akce stál Václav Kovář, dlouholetý vedoucí muzea v Moravských Budějovicích. Ten do Třebíče přivezl sekáče z okolí Budějovic, například hasiče z Babic, kosil starosta Domamile Radek Menčík i vedoucí odboru kultury kraje Ladislav Seidl.

„I já mám s kosením trávy zkušenosti. Kosil jsem před domem v Borovině u výpadovky na Jihlavu. Zastavilo u mě auto a přišel pán a povídá, sokole, nech to být, dej to sem, za pět minut byl hotový a o mojí kose se vyjádřil, s takovým šmejdem se neukazuj před lidma,“ vyprávěl Noha.

Odborník na kosení

Kosu si přinesl s sebou a věřil, že se jí podaří upravit do provozuschopného stavu. Vzápětí představil Ladislava Svobodu, který učí na trebičské zemědělské škole, nyní i zdravotní a veterinární, odborníka na koně a živou přírodu vůbec a také na kosení.

Účastníci se dozvěděli, že historie sekání kosou sahá až do doby sedm až deset tisíc let před Kristem, ať již kosou, či srpem. I když za vesnici i městech převládá moderní technika, tradiční sečení je tou nejlepší možnou tělesnou aktivitou.

V Ottově naučném slovníku se o kose praví: Kosa, nástroj na kosení, sekání obilí, trávy a jiných pícních rostlin, má tyto hlavní součástky. Zahnutý ocelový nůž, kosu, jež pomocí oka nasazena a upevněna jest na násadě zvané kosiště s dvěma rukojeti na konci a uprostřed, a aby obilí při kosení znenáhla a pěkně v řadách se kladlo, jest kosiště na konci opatřeno hrabíci.

Význačné známky dobré kose jsou pěkný hladký vzhled, jasný zvuk, malá váha, seknutím do kovového hřebu poškodí se hřeb, nikoli kosa. Dále snese ohnutí tlakem sedm až deset centimetrů a přestane tento působit, nabývá původního tvaru.

Jsou dva druhy kos, první se vyrábí z lité oceli a nabývá ostří pouze broušením, čímž delším působením ubývá na šířce, druhý nabývá ostří vyklepáním ručním kladivkem na koníku.

Kosy také zapůjčil ředitel trebičského muzea Jaroslav Martínek, který se kosení nemohl zúčastnit ze zdravotních důvodů. Po této odbočce a ještě přivítání dalšího odborníka Bořivoje Simandla se Noha vrátil k Ottovu naučnému slovníku:

Koník, třínohá stolička s kovadlinkou, které se říká babka, se kosa doostří pak ručním brouškem. Kosa se vyrábí ze dvou druhů oceli, a sice hřbet ze špatnější a ostří z nejlepší houževnaté oceli.

Přesný tvar

Tyto druhy odpovídající velikosti kos svářejí se na plocho mezi sebou a vykovou se v hrubý tvar, přičemž současně se vytvoří oko a nůžkami se přesný tvar vystříhne. Pak se v roztaženém loži zakalí.

Po kalení čistí se od zbylé mastnoty drhnutím, a co nedá se oškrábat, tak odstraní se tím, že vloží se na krát-

LADISLAV SVOBODA je na sečení opravdový odborník.

Foto: Antonín Zvěřina

ký čas do ohně. Pak rychle se vloží do uhelného prachu a z něho rychle vnoří do studené vody.

Ožehnuté částky odprýskají, a které zůstanou, oškrábou se. Pak se kosa ohřívá v písčné lázni a napustí do modra. Zkrivení kalení vyrovná se zhruba kladivky strojními a jemně kladivky ručními. Tímto se jim dodá zároveň větší hustoty a houževnatosti.

Nakonec se vyhladí, leští a konečně brousí. Největší kose podle slovníku mají rozpětí 160 centimetrů, nejmenší 60 a střední 70 až 90 centimetrů. Váží asi půl kilogramu.

Tím některé údaje z Ottova naučného slovníku skončily. Noha upozornil, že i občerstvení se nese v duchu tradice kosení. A vrací k tématu: „Kosa se nasazuje na kosiště neboli kosiško, jež je dřevěné, nebo kovové a upevňuje se buď okem a klínkem, čemuž se říká kosírek, anebo také kosárek. Nebo objímkou se šrouby. Kosiště bývá opatřeno jednou nebo dvěma rukojetmi.“

Noha připustil, že existuje mnoho krajových názvů součástí kose. Připomněl, že tráva se kosí dvakrát, maximálně třikrát za sezonu. První senoseč se má dokončit do půlky června, druhá tráva se nazývá otava a k ní dochází zhruba sedm týdnů po první senoseči.

Uskladňuje se suchá

Pokosená tráva se několikrát obrací, kupí a suchá se uskladňuje. Dobře usušená tráva si ponechává veškeré živiny, otava jich má méně. Je třeba dbát, aby nedošlo k zahoření sena. Tady už může využít poznatky pisatel těchto řádků, který před několika desítkami let pracoval v zemědělském podniku.

Seno se v 80. letech minulého století dělilo do dvou kategorií, družstevní a soukromé. Soukromé si jednotlivci hlídali a mělo barvu, inu jako seno, družstevní několikrát zmoklo a mělo barvu rezavou.

Což nebylo pravidlo, i zemědělcům se občas podařilo dostat do seníků pěkné seno. Seno u soukromníků

ha upozornil, že při sečení mechanizací, křovinořezy a sekačkami a časovým sečením původní porost mizí a s ním i různorodost trav a květin. A ten, kdo kosí, je žnec, postaru, nebo sekáč.

Občerstvení? Pití od nealkoholických nápojů přes pivo po slivovici k chlebu a škvarkové pomazánce, sádla, švestková povídla po pomazánky tvarohové. Chybět nemůže paprika, cibule. Noha představuje dalšího sekáče, Luboše Cejпка v tradičním obleku. Ke slovu přicházejí odborníci, kteří vysvětlují, že správně seřízená kosa umožňuje co nejmenší námahu. Což při sečení rozlehlých luk bylo nutností.

K poslechu hraje Petr Gros a spouští jednu sekáčskou písničku za sebou. A co se říká o sekáčích? Na sečení chodili takzvané naostro, to znamená, že nepoužívali spodní prádlo. Díky tomu byli neobyčejně plodní. A tohle už zavání sekáčskou latinou, nejlépe se prý vyklepe kosa v posteli.

Příjemné dopoledne

Ladislav Svoboda setkání považuje za velkou příležitost si popovídat, strávit příjemné dopoledne. „Setkal jsem se tady s výbornými lidmi, což je to nejdůležitější,“ přiznává. Samozřejmě Svoboda přiložil ruku k dílu i při nedávných oslavách školy.

„Celý den jsem moderoval soutěž koní, dával do kupy průvod,“ připomíná. Pochválil organizátora za vzornou přípravu a upozornil, že každý žnec má svoje náčiní a svůj přístup k sečení. Poznamenává, že k upevnění kose ještě používá klínek z kůže, který musí být z opratí.

Sečení se zúčastnil i profesor Josef Skryja, který Milana Nohu učil na trebičském gymnáziu, což pořadatele velice potěšilo. A ukázalo se, že ten umí kosu opravdu správně naklepat. „U Skryjů teď bude fronta zájemců,“ pousmál se Noha.

Svobodu trochu zklamala neúčasť střední generace, přece jen sekáči byli převážně o kousek starší. Ale všichni věří, že v příštím roce se další zájemci o ruční sečení ukáží. Například jeden mladík přijel až z Tasova a slíbil, že o akci řekne svým kamarádům a příští rok je přivede.

Hlídat teplotu

Takže se teplota sena musela hlídat, protože se často stávalo, že se sklízelo přes plejádu kontrolorů seno vlhké. Pisatel těchto řádků zažil seno na pokraji hoření a byl nucen společně s nižšími zemědělskými funkcionáři seno přerovnávat za dozoru vyšších zemědělských funkcionářů a podmínky se dají srovnat s přetopenou saunou, nebyly-li horší.

Ale vraťme se do Centra, kde No-

NÁBYTEK KLINEROVÁ

Karlovo náměstí 22/16, Třebíč
(dolní strana náměstí,
ve dvoře Černého domu)
Mobil: 603 542 405
klinerova.jaroslava@seznam.cz
www.nabytek-klinerova.cz

České sedací soupravy na míru spolu
s nabídkou veškerého sortimentu nábytku
Slevy na vystavené vzorky na prodejně